بازار معدن زیر سایه تحریم‌ها، معادن و صنایع سنگین به کجا می‌روند؟

گزارش ویژه بازتاب درباره وضعیت معادن، کارگران و صنایع پایه در سال جاری و مسیرهای پیش‌روی اقتصاد کشور

بازتاب ۳ مهر ۱۴۰۳ – در حالی که بازار جهانی انرژی و فلزات با نوسان‌های شدید روبه‌رو است، معادن و صنایع سنگین ایران بار دیگر در میان دو فشار قرار گرفته‌اند: از یک سو تحریم‌ها و محدودیت‌های تجارت، و از سوی دیگر نیاز داخلی به اشتغال، ارز و زنجیره تولید. در این گزارش می‌خوانید که معادن زغال‌سنگ، فولاد و مس در سال جاری چه تغییرهایی تجربه کرده‌اند، کارگران چه می‌گویند و کارشناسان چه مسیرهایی را پیش‌روی صنعت می‌بینند.

گزارش: سردبیر اقتصاد

۱۲ مهر ۱۴۰۳ – معادن زغال‌سنگ البرز شرقی در سال جاری با کاهش تولید ۱۸ درصدی نسبت به سال گذشته روبه‌رو شده‌اند. این کاهش به دلیل ترکیب تحریم‌های بانکی، کمبود قطعات یدکی و مهاجرت گسترده کارگران فنی رخ داده است. در شهرهای معدنی مانند کرمان و طبس، صدها کارگر ماه‌ها حقوق معوق دارند و اعتصاب‌های کوچک در چند کارخانه فرآوری نیز ثبت شده است.

در مقابل، صنایع فولاد و مس وضعیت متفاوتی دارند. تولید فولاد خام در سال جاری حدود ۹ درصد افزایش یافته و صادرات محصولات نیمه‌تمام از طریق مسیرهای غیررسمی ادامه دارد. مس نیز به لطف افزایش قیمت جهانی و کاهش واردات قطعات، سودآورتر شده است. اما همین سودآوری باعث شده سرمایه‌گذاری در معادن کوچک و متوسط به سرعت افزایش پیدا کند و نگرانی درباره تخریب محیط زیست و منابع آب در مناطق کویری بیشتر شود.

کارشناسان می‌گویند اگر این روند ادامه پیدا کند، وابستگی صنعت به واردات قطعات و نیروی کار ماهر بیشتر می‌شود و فرصت سرمایه‌گذاری در زنجیره تولید داخلی کاهش می‌یابد. در مقابل، برخی معتقدند اگر مدیریت منابع و کاهش فساد اداری همزمان انجام شود، همین تحریم‌ها می‌تواند فرصتی برای بومی‌سازی قطعات و کاهش وابستگی به خارج ایجاد کند. پرسش اصلی این است که آیا سیاست‌گذار آمادگی دارد میان حفاظت از محیط زیست و اشتغال پایدار یک مسیر میانه پیدا کند یا نه.

(ادامه گزارش از صفحه نخست)

۲ اسفند ۱۴۰۳ – در حاشیه نشست کارشناسی بررسی وضعیت معادن و صنایع معدنی کشور در سال ۱۴۰۳، مدیران چند کارخانه فرآوری مس و فولاد گزارش دادند که میزان تولید در نیمه نخست سال جاری نسبت به مدت مشابه سال گذشته کاهش محسوسی داشته است. این کاهش در برخی واحدها به دلیل کمبود قطعات یدکی و تأخیر در تأمین مواد اولیه وارداتی رخ داده است. در مقابل، تولید برخی محصولات نیمه‌تمام و شمش فولادی در شرایط فعلی بازار جهانی با استقبال بیشتری روبه‌رو شده است.

مدیران این واحدها گفتند که بخشی از کارگران فنی و کارشناسان با قراردادهای کوتاه‌مدت مشغول به کار هستند و تداوم فعالیت کارخانه‌ها تا حد زیادی به حل مسئله تأمین قطعات و نقدینگی بستگی دارد. برخی از آنان همچنین از افزایش هزینه حمل و نقل و کاهش ظرفیت برخی خطوط تولید خبر دادند. به گفته آنان، اگر روند فعلی ادامه پیدا کند، امکان حفظ نیروی کار ماهر با چالش جدی روبه‌رو خواهد شد.

در مقابل، برخی کارشناسان معتقدند که کاهش تولید در این مقطع فرصتی برای بازنگری در مدیریت منابع و کاهش ضایعات فراهم کرده است. به گفته این کارشناسان، اگر این فرصت برای اصلاح فرآیندها و به‌روزرسانی تجهیزات به درستی مورد استفاده قرار گیرد، می‌تواند زمینه افزایش بهره‌وری در سال‌های آینده را فراهم کند. این دیدگاه هرچند با استقبال روبه‌رو شد، اما با پرسش‌هایی درباره زمان و هزینه اجرای آن نیز همراه بود.

بازار جهانی و فشار بر صنایع داخلی

۱۸ مهر ۱۴۰۳ – بازار جهانی فلزات در هفته گذشته با نوسان‌های محدود اما معنادار روبه‌رو بود. قیمت هر تن مس در بورس لندن حدود ۱.۵ درصد افزایش یافت و فولاد خام نیز پس از چند هفته کاهش، اندکی رشد کرد. این تغییرها برای صنایع داخلی پیام روشنی دارد: تقاضا هنوز وجود دارد، اما سود واحدها به شدت به نرخ ارز، هزینه حمل و نقل و سیاست‌های تجاری کشورهای خریدار بستگی دارد.

در داخل کشور، کارگاه‌های تولید لوازم خانگی و قطعات خودرو گزارش دادند که سفارش‌های صادراتی در ماه‌های اخیر کمتر شده است. برخی از این کارگاه‌ها ناچار شده‌اند ساعت کار را کاهش دهند و بخشی از نیروی کار را به مرخصی بدون حقوق بفرستند. در مقابل، شرکت‌های بزرگ‌تر که به بازارهای منطقه‌ای وابسته‌اند، توانسته‌اند بخشی از سفارش‌های از دست رفته را جبران کنند و سهم بازار خود را حفظ کنند.

کارشناسان می‌گویند این وضعیت نشان می‌دهد که صنایع کوچک و متوسط بیشتر از نوسان‌های ارزی و حمل و نقل آسیب می‌بینند، در حالی که واحدهای بزرگ‌تر با برنامه‌ریزی بلندمدت و ذخیره مواد اولیه می‌توانند فشار را تا حدی جذب کنند. با این حال، همه واحدها به برنامه‌ریزی بلندمدت دسترسی ندارند و همین موضوع می‌تواند شکاف میان واحدهای بزرگ و کوچک را بیشتر کند.

گزارش ویژه: معادن زغال‌سنگ البرز شرقی

۲۲ مهر ۱۴۰۳ – معادن زغال‌سنگ البرز شرقی در سال جاری با کاهش تولید ۱۸ درصدی نسبت به سال گذشته روبه‌رو شده‌اند. این کاهش به دلیل ترکیب تحریم‌های بانکی، کمبود قطعات یدکی و مهاجرت گسترده کارگران فنی رخ داده است. در شهرهای معدنی مانند کرمان و طبس، صدها کارگر ماه‌ها حقوق معوق دارند و اعتصاب‌های کوچک در چند کارخانه فرآوری نیز ثبت شده است.

در مقابل، تولید فولاد خام و شمش فولادی در شرایط فعلی بازار جهانی با استقبال بیشتری روبه‌رو شده است. برخی از کارگاه‌های تولید لوازم خانگی و قطعات خودرو گزارش دادند که سفارش‌های صادراتی در ماه‌های اخیر کمتر شده است. برخی از این کارگاه‌ها ناچار شده‌اند ساعت کار را کاهش دهند و بخشی از نیروی کار را به مرخصی بدون حقوق بفرستند. در مقابل، شرکت‌های بزرگ‌تر که به بازارهای منطقه‌ای وابسته‌اند، توانسته‌اند بخشی از سفارش‌های از دست رفته را جبران کنند و سهم بازار خود را حفظ کنند.

کارشناسان می‌گویند این وضعیت نشان می‌دهد که صنایع کوچک و متوسط بیشتر از نوسان‌های ارزی و حمل و نقل آسیب می‌بینند، در حالی که واحدهای بزرگ‌تر با برنامه‌ریزی بلندمدت و ذخیره مواد اولیه می‌توانند فشار را تا حدی جذب کنند. با این حال، همه واحدها به برنامه‌ریزی بلندمدت دسترسی ندارند و همین موضوع می‌تواند شکاف میان واحدهای بزرگ و کوچک را بیشتر کند.

(ادامه گزارش از صفحه نخست)

۲ اسفند ۱۴۰۳ – در حاشیه نشست کارشناسی بررسی وضعیت معادن و صنایع معدنی کشور در سال ۱۴۰۳، مدیران چند کارخانه فرآوری مس و فولاد گزارش دادند که میزان تولید در نیمه نخست سال جاری نسبت به مدت مشابه سال گذشته کاهش محسوسی داشته است. این کاهش در برخی واحدها به دلیل کمبود قطعات یدکی و تأخیر در تأمین مواد اولیه وارداتی رخ داده است. در مقابل، تولید برخی محصولات نیمه‌تمام و شمش فولادی در شرایط فعلی بازار جهانی با استقبال بیشتری روبه‌رو شده است.

مدیران این واحدها گفتند که بخشی از کارگران فنی و کارشناسان با قراردادهای کوتاه‌مدت مشغول به کار هستند و تداوم فعالیت کارخانه‌ها تا حد زیادی به حل مسئله تأمین قطعات و نقدینگی بستگی دارد. برخی از آنان همچنین از افزایش هزینه حمل و نقل و کاهش ظرفیت برخی خطوط تولید خبر دادند. به گفته آنان، اگر روند فعلی ادامه پیدا کند، امکان حفظ نیروی کار ماهر با چالش جدی روبه‌رو خواهد شد.

در مقابل، برخی کارشناسان معتقدند که کاهش تولید در این مقطع فرصتی برای بازنگری در مدیریت منابع و کاهش ضایعات فراهم کرده است. به گفته این کارشناسان، اگر این فرصت برای اصلاح فرآیندها و به‌روزرسانی تجهیزات به درستی مورد استفاده قرار گیرد، می‌تواند زمینه افزایش بهره‌وری در سال‌های آینده را فراهم کند. این دیدگاه هرچند با استقبال روبه‌رو شد، اما با پرسش‌هایی درباره زمان و هزینه اجرای آن نیز همراه بود